

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

WWF:n mielestä sopeutumissuunnitelmassa käsitellään oleellisia näkökulmia ja yhteiskunnan sektoreita. Emme kuitenkaan pidä luonnosta tasapainoisena. Erityisesti olemme huolissamme tarkastelun liian lyhyestä aikajänteestä, joka johtaa tarvittavan sopeutumisen mittakaavan aliarviointiin. KISS2030-luonnoksessa toistuu myös KAISU:ssa ja MISU:ssa havaittu ongelma: Ohjelmasta on hyvin vaikeaa erottaa perusuraa, eli jo tehtyjen päätösten toimeenpanoa siitä, mikä on aidosti uutta ja lisääistä.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Aalto-yliopiston tutkijaryhmän tutkimuksen (Kummu ym, 2021) mukaan maapallon lämpeneminen yli 1,5–2,0 asteen johtaa laajoihin ja dramaattisiin muutoksiin Suomen metsäekosysteemeissä. Jos hiilidioksidipäästöjen kasvu jatkuu entisellään, globaali havumetsävyöhyke kutistuisi tutkimuksen mukaan nykyisestä 18 miljoonasta neliökilometristä 8 miljoonaan neliökilometriin (-57 %). Tämä tarkoittaisi Suomen kohdalla sitä, että havumetsävyöhyke katoaisi Suomesta lähes kokonaan vuoteen 2100 mennessä. Parhaassakin tilanteessa, jos päästöt saataisiin kuriin, tutkijat arvioivat havumetsävyöhykkeen alan kutistuvan 18,0 miljoonasta neliökilometristä 14,8 miljoonaan neliökilometriin (-20 %) vuoteen 2100 mennessä.

Kuusi on Suomessa istutetuista taimista ylivoimaisesti suosituin, koska peuraeläimet eivät syö kuusien taimia. Mutta kuusi on samalla Suomen puulajeista erityisen altis kesien yleistyvän kuivuuden tuottamille riskeille. Lisäksi jos ilmastonmuutos etenee nykyisellä tahdilla, kuusen kasvu heikkenee tutkimusten mukaan jopa yli viidenneksellä nykyisestä (Kellomäki ym, 2018). Itä-Suomen yliopiston tutkimusryhmän mukaan jo nykyisillä ilmastopäästöillä ilmasto lämpenee niin, että kuusta ilmastonmuutoksen riskeille altistama lämpösumma saavutetaan laajoilla alueilla Suomessa nykyisen vuosikymmenen puoliväliin mennessä. Kuusen tuhoriskit tulevat muuttumaan paljon pahemmiksi

kuin nyt. Ilmastonmuutoksen edetessä on mm. todennäköisempää, että kirjanpainaja ehtii tehdä kaksi sukupolvea kasvukauden aikana. Lisäksi kuivuuden seurauksena kuusien kirjanpainaja- ja juurikäpätuhot lisääntyvät, sekä juurikäpää lisää tuulituhoriskejä. Etenkin tuulituhojen jälkeen olosuhteet ovat ihanteelliset kirjanpainajan massaesiintymille (Lehtonen ym, 2020). Ilmatieteenlaitoksen tutkimusryhmän (2020) esittämän arvion mukaan ilmastonmuutoksen myötä tällaisten tuhoketjujen esiintymisen mahdollisuus tulee moninkertaistumaan (Venäläinen ym, 2020).

Luonnoksessa (kappaleessa 2.2.4.8) arvioidaan, että ilmastonmuutos voi hyödyttää suomen metsätaloutta alkuvaiheessa muun muassa pidemmän kasvukauden myötä. WWF pitää tällaisten arvioiden kirjaamista kansalliseen sopeutumissuunnitelmaan erittäin kyseenalaisina, sillä tällä hetkellä tieteelliset arviot eivät pidä todennäköisenä, että globaali ilmastonmuutos saataisiin nopeasti hallintaan. Lyhyen aikavälin hyötyjen korostaminen on vastuutonta.

Vaikka ilmastonmuutoksen ennustetaan lisäävän metsien kokonaiskasvua, Ilmatieteenlaitoksen tutkimuksen (Lehtonen ym, 2020) mukaan tuhoriskien kasvu aiheuttaa epävarmuutta metsien elinvoimaisuudelle. Monimuotoiset metsät ovat elinvoimaisempia tuhonaiheuttajia vastaan, mutta suomalaiset metsät ovat puulajeiltaan kasvatettu yksipuolisiksi. Luonnonvarakeskuksen mukaan metsiä, joissa kuusen ja männyn osuus on alle 75 % puustosta, on vain 14 % Suomen metsäalasta. Tämä metsien yksipuolisuus asettaa ne alttiimmiksi ilmastonmuutoksen aiheuttamille riskeille (Forzieri et al, 2021). Metsien kasvun vahvistaminen ja tuhokestävyuden parantaminen edellyttävät pitkän aikavälin tarkastelua ja aitoa ilmastonmuutoksen sopeutumista. Metsänhoidossa tehtävillä valinnoilla voidaan vaikuttaa siihen, kuinka hyvin metsämme voivat tulevaisuuden ilmastossa.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamia taloudellisia riskejä Suomessa on arvioitu SITRA:n vuonna 2018 julkaisemassa selvityksessä. Siinä käsitellään muun muassa hyönteistuhojen ja myrskytuhojen aiheuttamia taloudellisia riskejä metsätaloudelle sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksia energia- ja liikenneinfraan. Tätä arviota olisi syytä täydentää ja syventää osana KISS2030-ohjelman jatkovalmistelua.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Luonnoksen visio on kannustava ja optimistinen, mutta yhdistettynä ilmastonmuutoksen Suomelle aiheuttamien riskien vähättelyyn, kokonaisuus on WWF:n mielestä ongelmallinen. Luonnoksen mukaan pyritään siihen, että "vääjäämätön ilmastonmuutos ei heikennä luonnon, ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvointia ja turvallisuutta". Realistisempaa olisi tavoitella sitä, että ilmastonmuutoksen haitallisia vaikutuksia "minimoidaan".

WWF:n mielestä päämäärää 1 olisi syytä korostaa huomattavasti enemmän kuin tämänhetkessä luonnoksessa. Esimerkiksi metsätaloudessa ja maataloudessa ei ole tällä hetkellä riittävän vahvaa tahtoa sopeutua ilmastonmuutoksen pitkäaikaisiin vaikutuksiin.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

WWF pitää erittäin tärkeinä luonnoksen (kappale 2.5.1) havainnot siitä, että “...muuttuvan ilmaston vaikutuksiin on varauduttava kaikilla sektoreilla missä se suoraan tai välillisesti vaikuttaa toimintaympäristöön tai keskeisiin toiminnan edellytyksiin” sekä ettei “...muuttuvan ilmaston vaikutuksista aiheutuviin riskeihin varautumisen ja sopeutumisen merkitystä vielä tunnusteta riittävästi.”

Nykyisin käytettävissä olevan tietopohjan perusteella arvioidut ilmastonmuutoksen vaikutukset vuoteen 2100 mennessä tulisi sisällyttää kansallisen tason strategiseen suunnitteluun ja ennakoitavuuteen kaikilla hallinnonaloilla. Edellisen suunnitelman toimeenpanoa koskevien arviointien mukaan tämä on toteutunut vain osittain. Tästä havainnosta pitäisi WWF:n mielestä vetää pitemmälle meneviä johtopäätöksiä tässä päivitystyössä.

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

WWF Suomi yhtyy ehdotukseen siitä, että ilmastonmuutoksen seuraukset ja niihin varautuminen ja sopeutuminen käsitellään osana Yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa (YTS).

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

WWF pitää oikeasuuntaisena luonnoksen periaatteellista toteutusta siitä, että ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ruoan alkutuotannossa Suomessa on tarpeen edistää mm. maataloustuotannon monipuolistamista, peltojen hyvää vesitaloutta ja kasvukuntoa, viljelyvarmuutta parantavien viljelymenetelmien omaksumista, kestävien kasvilajikkeiden jalostusta sekä eläintautiriskien ja elintarviketurvallisuusriskien hallintaa sekä kehitettävä kasvintuhoojien riskinhallintaa.

Sen sijaan pidämme harhaanjohtavana väitettä siitä, että ilmastonmuutokseen sopeutumista tukevat toimenpiteet olisivat riittävässä määrin huomioitu kansallisessa vuoteen 2027 ulottuvassa CAP-suunnitelmassa, jolla toteutetaan EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa. Päin vastoin, WWF arvioi, että maatalouden tukien uudistus on ajankohtainen esimerkki siitä, ettei käytännössä maatalouden sopeutumisen tarvetta ole riittävästi sisäistetty keskeisissä päätöksentekoprosesseissa.

Toimenpiteen 4.1 kuvauksessa mainitaan useita muita tärkeitä politiikkaohjelmia, kuten MISU ja Luomu 2.0, jotka on jo hyväksytty. Luonnoksen muotoilusta jää täysin epäselväksi, miten KISS2030-ohjelmaan sisältyvät linjaukset tulisivat muuttamaan kyseisiä ohjelmia ja/ tai niiden toimeenpanoa.

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

WWF arvioi, että maankäytön suunnittelussa ja rakentamisen ohjauksessa on kaikista yhteiskunnan sektoreista tähän asti parhaiten sisäistetty ilmastonmuutoksen haasteet. Tälläkin sektorilla riittää kuitenkin vielä kehitettävää.

Kaavojen vaikutusten arvioinnissa tulee huomioida vaikutukset myös muun luonnon sopeutumiskykyyn. Esim. rakentamisessa täytyy huomioida myös rakennusten sijainti (mitä paikalla oli ennen rakennusta) rakennusten laadun lisäksi (esim. metsään rakentaminen vs. vanhalle tontille rakentaminen). Tässä kappaleessa olisi hyvä kuvata luontopohjaisten ratkaisujen käyttöä tulvariskin pienentämiseksi kaupungeissa ja rannoilla.

Kappaleessa 2.5.4.2. kuvataan Toimenpidettä 7.3 (Toteutetaan yksityisteiden- ja siltojen kuntokartoitus ja aktivoidaan sen pohjalta tiekuntia teiden perusparannukseen ja kunnossapitoon). Tämän toimenpiteen yhteydessä on tärkeää arvioida tierumpujen kunto ja niiden riittävät kokomitoitukset. Tierumpuja, jotka ovat esteitä virtavesieliöiden vapaalle liikkumiselle arvioidaan olevan Suomessa noin 40 000. On hyvin tärkeää, että tämän toimenpiteen yhteydessä varmistetaan myös tierumpujen vaellusesteettömyydestä asettamalla vanhat tai uusitut rummut oikeaan tasoon.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

A. Kuivuusriskien hallinta (kappale 2.5.5.1)

WWF kannattaa ehdotusta, että tulvariskien systemaattisen tarkastelun rinnalle kehitetään kuivuusriskien hallintaa.

Luonnonmukaisten ratkaisuiden ja valuma-alueiden vedenpidätyskyvyn lisääminen on keskeinen ratkaisu myös kuivuudesta aiheutuviin ongelmiin. Riittävä rahoitus, fasilitointi ja tehokas toimeenpano ovat avainasemassa, kun näitä maanomistajille vapaaehtoisia toimenpiteitä halutaan merkittävästi lisätä.

WWF:n mielestä kuivuusriskiä koskevaan osioon olisi syytä lisätä padottujen vesistöjä koskeva tarkastelu. Suomessa täytyy huolehtia padottujen vesistöjen osalta riittävästä juoksutuksesta myös tulevaisuuden kuivina kesinä.

B. Luonnonvarojen käyttö ja hoito (2.5.5.2)

WWF:n mielestä KISS2030 luonnos ei riittävässä määrin huomioi vuoteen 2100 asti ulottuvien tarkastelujen suosituksia metsätalouden muutoksista.

WWF:n mielestä luontopohjaisten ratkaisujen, kuten jatkuvapeitteiden metsänhoidon, merkitystä tulisi vahvemmin korostaa toimenpiteissä 11.1 ja 11.2.

Itä-Suomen yliopiston tutkimusryhmän mukaan talousmetsien riskien minimoimiseksi olisi pyrittävä mahdollisimman nopeasti sekametsien kasvatuksen lisäämiseen niille sopivilla kasvupaikoilla. Lisäksi Luonnonvarakeskuksen tutkijoiden arvion mukaan sekametsät ja lehtipuiden yleistymisen voisivat parantaa etenkin metsien nopeaa hiilensidontakykyä (Kellomäki ym, 2018). Myös Luken tekemän tutkimuskatsauksen mukaan lehtipuiden kasvatus hillitsee mahdollisia tuhoja. Lehtipuiden lisäys ei tutkimuskatsauksen mukaan vähentäisi kasvua tai puuston kokonaistilavuutta, mutta turvaisi metsien hiilivarastoja tuhojen pienentyessä elinvoimaisissa metsissä, sekä parantaisi Suomen talousmetsien lajirunsausta, joka tukisi luonnon monimuotoisuutta ja voisi lisätä metsien virkistysarvoja (Huuskonen, 2021).

Ruoka- ja ravitsemusturvaa koskevassa kappaleessa (s.42) todetaan seuraavaa: ”Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista, sillä monimuotoiset maatalousympäristöt kestävät ja sietävät paremmin ilmastonmuutoksen vaikutuksia”. Tämä pätee myös talousmetsiin. Vastaavasti kappaleessa 2.5.5.3 todetaan osuvasti, että ”Monimuotoinen luonto on sekä vastustus- että palautumiskykyisempi, mikä on tärkeää tunnistaa ja huomioida ääriolosuhteiden ja erilaisten tuhonaiheuttajien yleistyessä.” WWF haluaa huomauttaa, että luonnon resilienssi on myös hyvin merkittävä tekijä luonnonvarojen hyödyntämisen näkökulmasta. Esimerkiksi talousmetsissä puuston vaihteleva ikärakenne ja moninainen puulajisto on oleellinen osa monimuotoisuutta, joka voi suojata metsää mm. kuivuutta ja tuholaisia vastaan.

Luonnoksessa mainitaan metsätuhoriskien minimoimisen lainmukaiset toimet. WWF haluaa huomauttaa, että jotkut mainitut toimet, kuten myrskykaatojen poistaminen voi olla ristiriidassa metsäluonnon monimuotoisuuden suojelun kanssa.

WWF kannattaa toimenpidettä 11.3 ja toteaa siihen liittyen, että valuma-aluekohtaista suunnittelua on jo paikoitellen tehty. Meneillään olevissa vesiensuojelun tehostamisohjelman hankkeissa kehitellään toimenpiteessä kuvattuja valuma-alueitasoisia toimintamalleja, joita on syytä tässä työssä hyödyntää. On hyvin tärkeää, että valuma-alueitasoista vesienhallintaa edistetään mahdollisimman tarmokkaasti. Alueellisilla hankkeilla on suuri rooli näiden toimenpiteiden edistämässä valuma-alueetasolla, ja toimenpiteiden määrän kasvattamiseksi lisätoimijoille on suuri tarve. Alueellisten vesienhallintaan keskittyvien hankkeiden rahoituksen turvaaminen on hyvin tärkeää ilmastonmuutoksen varautumisen kannalta.

C. Luonnonsuojelu (2.5.5.3)

Ilmastonmuutos vaikuttaa heikentävästi nykyisen luonnonsuojelualueverkoston kykyyn ylläpitää uhanalaisten lajien elinvoimaisia populaatioita. Luonnonsuojelualueita pitää lisätä ja laajentaa ja niiden kytkeytyneisyyttä pitää parantaa vaateliampien lajien levittäytymisen mahdollistamiseksi erityisesti eteläisessä Suomessa.

WWF korostaa toimenpiteen 12.1 merkitystä, mutta edellyttää, että KISS2030-ohjelmaan sisällytetään myös uusia panostuksia. Luonnoksessa luetellaan vain jo tehtyjä periaatepäätöksiä ja käynnissä olevia ohjelmia (ml Metso-ohjelma). Lisäksi WWF haluaa muistuttaa, että luonnon monimuotoisuuden suojelu ei rajoitu luonnonsuojelualueisiin. Erityisesti metsälajiston suojelussa talousmetsissä tehtävillä toimilla on ratkaisevan tärkeä merkitys. Yli kolmannes kaikista uhanalaisista lajeistamme elää ensisijaisesti metsissä ja intensiivisen metsätalouden toimet ovat näiden lajien uhanalaisuuden tärkein syy. Toimenpiteeseen 12.1. tulee lisätä Metso- ja Helmi-ohjelmien lisäksi yleinen tarve kehittää suojelualueverkoston edustavuutta ja kytkeytyneisyyttä sekä täyttää EU:n biodiversiteettistrategian suojelualueisiin liittyvät vaatimukset.

Luonnoksessa on huomioitu, että erityisesti pohjoinen luonto kärsii ilmastonmuutoksesta. Tässä yhteydessä tunnistetaan myös suojelualueiden tärkeys. Pohjoisen luonnon suojeleminen tulisi kuitenkin tapahtua FPIC (Full, Prior and Informed Consent) -periaatetta toteuttaen ja siten saamelaisalueiden itsemääräämisoikeutta kunnioittaen.

WWF kannattaa lämpimästi toimenpidettä 12.2: Ennallistetaan ja hoidetaan heikentyneitä elinympäristöjä luonnon sopeutumiskyvyn parantamiseksi. Luontopohjaisilla ratkaisuilla kuten kosteikkorakentamisella voidaan vähentää tulvariskejä, ehkäistä ravinteiden päätymistä vesistöihin, sekä lisätä monimuotoisuutta. Kuten rahoituksen osalta todetaan, toimenpiteeseen tarvitaan lisäpanostusta. EU:n ennallistamisasetuksen Suomelle muodostuvat vuotuiset kustannukset olisivat komission arvion mukaan 931 miljoonaa euroa.

Toimenpiteiden 12.1 ja 12.3 osalta on syytä korostaa alueellista / maakunnallista kattavuutta, kun EU:n biodiversiteettistrategian suojelualuetavoitteita pannaan toimeen. WWF yhtyy Luontopaneelin arvioon, jonka mukaan paras luonnonsuojelullinen hyöty saadaan kohdentamalla metsien lisäsuojelu alueellisesti tasaisesti siten, että 10 prosentin tiukan suojelun minimitaloite saavutetaan jokaisessa maakunnassa. Kunkin maakunnan sisällä lisäsuojelu on tarkoituksenmukaista kohdistaa vanhimmista metsistä alkaen. Luonto on erilaista eri paikoissa, joten monimuotoisuutta ei voi turvata suojelemalla alueita vain tietyllä maantieteellisellä alueella, kuten Pohjois-Suomessa. Luonnon monimuotoisuuden turvaava ja käytännöllinen tarkastelumittakaava on maakunta.”

D. Luontopohjaiset ratkaisut (kappale 2.5.5.4)

Luontopohjaisten ratkaisujen osalta todetaan, että ne vastaavat lukuisiin ilmastonmuutoksesta aiheutuviin haittoihin ja riskeihin. Luontopohjaisiin ratkaisuihin on WWF:n mielestä syytä panostaa nykyistä huomattavasti enemmän. WWF on iloinen siitä, että luontopohjaiset ratkaisut on ehdotuksessa nostettu esille sopeutumiskeinona, mutta pitää epäonnistuneena luonnoksen rakennetta, jossa luontopohjaisia keinoja kuvataan vain omassa kappaleessa irrallaan toimenpide-ehdotuksista.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisista tukevia luontopohjaisia ratkaisuja ovat esimerkiksi:

- Huleveden hallintaan liittyvät taajamakosteikot
- Jatkuvapeitteiden metsänhoito talousmetsissä
- Regeneratiivinen luomuviljely
- Soiden ennallistaminen
- Monihyötykosteikot maatalousalueilla ja metsissä

WWF on jyrkästi eri mieltä luonnoksen toteamuksesta, että ilmastonmuutoksen myötä lisääntyvän sadannan aiheuttamat märkyyssjaksot haastavat luontopohjaisten ratkaisujen hyödyntämistä maa- ja metsätaloudessa (sivulla 58). Emme myöskään pidä sopivana, että ojitus ja kastelu käsitellään luontopohjaisina ratkaisuina. WWF huomauttaa, että historiallisten ojitusten vuoksi valuma-alueiden luontainen vedenpidätyskyky on tuhottu kuivattamalla soita, ja tuhoamalla kosteikkoja ja tulvasanteita. Lisäksi suoriksi ruopatut metsä- ja maatalousalueiden ojaverkostot johtavat vettä rankkasateiden aikaan suurella nopeudella ja aiheuttavat alapuolisten peltoalueiden tulvimista ja suuria ravinnekuormituspiikkejä.

Soiden ennallistaminen, kosteikkorakentaminen, kunnostusojitusten välttäminen ja kaksitasouomaratkaisut ovat ensisijaisia toimia tulvimisesta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Perinteisen ojaverkoston peruskunnossapito on ratkaisu ainoastaan veden paikalliseen poisjohtamiseen ja luontopohjaisen ratkaisuiden laajempi käyttö peruskunnostusten sijaan tulisi vastaisuudessa olla lähtökohtana. Vedenhallinta tulee tapahtua valuma-alueitasoisesti siten, että kaikki maankäyttösektorit kantavat vastuunsa veden pidättämisestä rankkasateiden aikaan.

Saamelaisalueilla toimittaessa on hyvin tärkeää toimia yhteistyössä alkuperäiskansojen kanssa sekä varmistaa itsemääräämisoikeuden toteutuminen. On huomionarvoista, että alkuperäiskansojen kanssa yhteistyössä toteutetut luontopohjaiset ratkaisut ovat tutkitusti menestyneet muita paremmin.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveysten suojeleminen ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojeleminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kohdassa 2.5.7. tunnistetaan uhka, jonka ilmastonmuutos ja luontokato aiheuttaa kulttuuriperinnölle, sekä se, että kulttuuriperintö voi tarjota konkreettisia ratkaisuja sopeutumiseen. Tässä kohdassa olisi hyvä mainita saamelaisia kulttuuriperinteitä. Saamelainen kulttuuri on vahvasti luontosidonnaista, joten perinteiset elinkeinot sekä kulttuuriperinne ovat erityisen alttiita sekä ilmastonmuutoksen että luontokadon vaikutuksille. Saamelaiset kulttuuriperinteet vaativat siis erityistä huomiota ja suojeleminen. Samalla saamelaisten kulttuuriperinteiden tarjoamat konkreettiset

ratkaisut tulisi ottaa huomioon osana ilmastonmuutokseen sopeutumista. Suunnitelman tulisi huomioida saamelaisten osallistaminen tavoitteiden määrittämiseen ja toteuttamiseen edellä mainitulla FPIC-menetelmällä.

Esityksessä todetaan riittävän tiedon ja huomion puute kulttuuriperintöön kohdistuvien ilmatoriskien osalta. WWF korostaa, että teeman tavoitteille, toimenpiteille sekä rahoitukselle tulee vastaisuudessa antaa niiden ansaitsema painoarvo.

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Suomessa on varsin hyvin onnistuttu jalkauttamaan sopeutumisen suunnittelu maakuntiin ja osin kuntiin. WWF korostaa maakuntatason hallinnon merkitystä, eikä pidä välttämättömänä uusia kuntatason velvoitteita.

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

WWF yhtyy luonnoksen arvioon siitä, ettei sääilmiöihin ja ilmastonmuutokseen liittyvien vaikutusten ja vahinkojen arvioinnissa Suomessa hyödynnetä kvantitatiivisia aineistoja läheskään täysimääräisesti. Kannatamme ehdotettuja toimenpiteitä.

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tässä kappaleessa olisi hyvä mainita myös kansalaisyhteiskunnan toimijoiden panostuksista. Esimerkkinä mainittakoon, että WWF Suomi julkaisi vuonna 2020 erilliset nettisivut, jotka käsittelevät ilmastonmuutoksen arvioituja vaikutuksia Suomen luontoon.

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kappaleessa on erittäin hyvin huomioitu ilmastonmuutoksen lisäksi luonnon monimuotoisuuden kato, ja näiden vaikutukset. Tämä linkki ei tosin näkynyt toimenpiteissä ja on huomioitava, että tällä hallituskaudella kansainvälistä ilmatorahoitusta on nostettu, mutta luonnon monimuotoisuuden suojeluun kohdennettu rahoitus on edelleen todella alhaista. Kuten useat kansainväliset tutkimukset ovat osoittaneet ilmastokriisi ja luontokato ovat toisiinsa linkittyneitä ongelmia ja ne on ratkaistava yhdessä.

WWF:n mielestä Suomen kansainvälisen ilmatorahoituksen kohdentamisessa tulisi entistä voimakkaammin priorisoida luontopohjaisia ratkaisuja (Nature-based Solutions). Luontopohjaisista ilmastonmuutokseen sopeutumisen kehitetyistä ratkaisuksista on suoraan hyötyä myös luonnon monimuotoisuudelle ja paikallisille yhteisöille. Kansainvälisissä hankkeissa kehitettyä osaamista luontopohjaisista ratkaisuksista on syytä hyödyntää Suomessa ja sama pätee myös toisin päin.

Ilmatorahoitusta kohdennettaessa tulee myös huomioida ei vahinkoa -periaate, joka tässä yhteydessä tarkoittaa erityisesti luonnon monimuotoisuudelle haitallisten vaikutusten ehkäisemistä.

WWF haluaa nostaa esille, että Suomen julkisen ilmatorahoituksen toimeenpanon suunnitelma ei huomioi Kehityspoliittisen toimikunnan antamia suosituksia Suomen kansainvälisestä ilmatorahoituksesta, kuten sitä, että suunnitelmaa tulisi tarkentaa mm. tavoitteiden, kohdentuvuuden ja mittareiden osalta. Ilman niitä tulosseurantaa ei oikein voi tehdä. Lisäksi tarvitaan määritelmä, mitä Suomen kansainvälinen ilmatorahoitus pitää sisällään. Osana tätä määrittelyä pitää myös selventää seuraavat, tällä hetkellä erityisesti ilmasto-oikeudenmukaisuuden näkökulmasta epäselvät asiat ja käsitteet ja niiden rooli Suomen ilmatorahituksessa. Näitä ovat esimerkiksi muu virallinen rahoitus (other official funding,

OOF) ja vivutettu rahoitus sekä sille asetetut määrälliset tavoitteet. Osana ilmatorahoituksen ohjausjärjestelmän kehittämistä tarvitaan myös selkeä linjaus ja kuvaus siitä, miten kehitysyhteistyön periaatteet ja ilmastopoliittisiin sisältyvät periaatteet ohjaavat ilmatorahoitusta.

Suomen kansainvälistä ilmatorahoitusta kanavoidaan erilaisten instrumenttien avulla, ja useimmat instrumenteista ovat toimijakohtaisia. WWF:n mielestä Ulkoministeriössä käytössä olevia rahoitusinstrumentteja tulee kehittää toimijakeskeisistä instrumenteista tavoitekeskeisiksi, jotka mahdollistavat tuloskeskeisen innovatiivisen toiminnan. Erityisesti tarvitaan rahoitusinstrumentteja, jotka mahdollistavat ja tukevat eri toimijoiden ja sektoreiden välisiä yhteistyöhankkeita, alueellisia hankkeita sekä hankkeita, joissa yhdistyy hillintä ja sopeutuminen. Erityistä painoarvoa tulee antaa kehittyville maille tärkeiden maankäyttö- ja ruokasektorin toimenpiteille, jotka mahdollistavat mm. hiilinielujen ylläpitämisen ja vahvistamisen. Tällä hetkellä toimijat toimivat omissa silloissaan, vaikka kehitysvaikutusten saavuttamiseksi tarvitaan niin julkisen, yksityissektorin kuin kansalaisyhteiskunnan yhteisiä toimia, jotka hyödyntävät tiedeyhteisön tuottamaa tietoa.

Tämän lisäksi WWF korostaa Kehityspoliittisen toimikunnan suositusten mukaisesti, että suunnitelman laatimisessa on tärkeää huomioida myös muiden ministeriöiden, kuten esimerkiksi valtiovarainministeriön, mukanaolo ilmatorahoituksen valtavirtaistamisen ja johdonmukaisuuden varmistamiseksi. Tämä ei nyt näy nyt esitettyjen toimenpiteiden vastuualueissa. Toimenpiteissä tulisi myös esittää tavoite sopeutumisrahoituksen kohdentamisesta kaikkein vähiten kehittyneille ns. LDC-maille ja pienille saarivaltioille, jotka ovat erityisen haavoittuvia ilmastonmuutoksen kielteisille vaikutuksille. Lisäksi tulee kehittää inklusiivisia välineitä varmistamaan, että sopeutumisrahoitus ohjautuu lahjarahoituksena kaikista köyhimmille ja haavoittuvimmille ja että rahoitus on aidosti paikallisten toimijoiden saavutettavissa. Muutoin WWF kannattaa esitettyjä toimenpiteitä (21, 22). Toimenpiteessä 22.3. tulisi huomioida muutkin sopeutumisen ratkaisut kuin meteorologia, kuten luontopohjaiset ratkaisut. Lisäksi tavoitteen 22 alla Suomen tulee kansainvälisessä ilmastopoliitikassa edistää kansainvälisiin ilmatorahoitusinstrumentteihin luotettavan seurantatiedon saamista ja kannustaa tuomaan yhteen olemassa olevia tietojärjestelmiä.

Yleisenä huomiona, että monenkeskinen yhteistyö on tällä hetkellä hajaantunut eri ministeriöiden välille. Monenkeskisiä kanavia käytettäessä tulee varmistaa toimijoiden välinen koordinaatio, johdonmukaisuus ja

synergioiden hyödyntäminen. Koordinaatiolle tulee myös varmistaa riittävät resurssit.

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Vaikka saamelaisten ilmastonmuutokseen sopeutumishjelma on huomioitu erillisenä lisävalmistelua edellyttävänä toimenpiteenä' tulisi saamelaisten perspektiivi huomioida läpileikkaavasti myös varsinaisessa KISS2030-ohjelmassa. Pohjois-Suomen metsien käyttöön täytyy kiinnittää erityisesti huomiota, sillä ilmastonmuutos ja luontokato vaikuttavat jo nyt erityisesti pohjoiseen luontoon. Lisäksi Pohjois-Suomessa metsät kasvavat erityisen hitaasti, vain n. 1.5 kuutiometriä hehtaarilla vuodessa.

Pohjois-Suomen ilmaston ja metsien muutoksilla on suoria sosiaalisia sekä kulttuurillisia vaikutuksia saamelaisiin, sillä saamelainen kulttuuri sekä perinteiset elinkeinot ovat vahvasti sidonnaisia luontoon. Esimerkiksi poronhoito on kiinteä osa saamelaista kulttuuria, kanssakäymistä, perinnettä ja toimeentuloa. Koska ilmastonmuutos tulee muuttamaan erityisen nopeasti pohjoista luontoa, on tärkeää, että samaan aikaan ihmistoiminnalla ei heikennetä poronhoidon mahdollisuuksia. Poronhoitolain (848/1990) §2 mukaan muut maankäyttömuodot Pohjois-Lapissa valtion mailla eivät saa aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle. Pohjois-Lapin metsistä jopa 70 % on valtion omistuksessa. Etenkin Pohjois-Lapin metsien käytössä täytyy yksittäisten metsänhoitotoimien sijaan tarkastella myös metsätalouden kumulatiivisia vaikutuksia alueella.

Pohjois-Suomessa metsätaloustoimet ovat vähentäneet, pirstoneet ja heikentäneet porolaitumia, erityisesti loppoisia vanhoja metsiä, sekä aiheuttaneet ristiriitoja metsätalouden ja porotalouden välille. Metsätalous Lapin metsissä on useiden tutkimusten mukaan vähentänyt rajusti jäkälän määrää etenkin porojen talvilaitumilla. Tämä talvilaitumien jäkälän väheneminen on kriittinen poronhoitoa rajoittava tekijä. Pohjois-Suomessa metsätaloudessa dominoiva jaksollinen kasvatusta tuottaa puustotiheyksiä, jotka ovat haitallisia jäkälän kasvulle. Jaksollisen kasvatuksen valtava ongelma on, että siemenpuuhakkuiden jälkeen metsän tiheys on liian alhainen ja taimikon kasvuvaiheessa tiheys on liian korkea. Parkatin ja Tahvosen tutkimuksen (2021) mukaan jatkuvan kasvatuksen käyttö Pohjois-Suomen metsätaloudessa voisi ratkaista näitä ongelmia, säilyttää porolaitumia paremmin ylläpitämällä porojen laidunnukselle edullista metsien tilaa.

Kohdassa 2.5.5. on huomioitu, että erityisesti pohjoinen luonto kärsii ilmastonmuutoksesta. Tässä yhteydessä tunnustetaan myös suojelun alueiden tärkeys. Pohjoisen luonnon suojeleminen tulisi

kuitenkin tapahtua FPIC (Free, Prior and Informed Consent) -periaatetta toteuttaen ja siten saamelaisalueiden itsemääräämisoikeutta kunnioittaen.

Myös yhteydessä luontopohjaisiin ratkaisuihin tulisi ottaa huomioon saamelaisten rooli. Saamelaisalueilla toimittaessa on hyvin tärkeää toimia yhteistyössä alkuperäiskansojen kanssa sekä varmistaa itsemääräämisoikeuden toteutuminen. On huomionarvoista, että alkuperäiskansojen kanssa yhteistyössä toteutetut luontopohjaiset ratkaisut ovat tutkitusti menestyneet muita paremmin.

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

-

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

-

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

WWF kiinnittää huomiota ongelmaan, joka toistui myös KAISU:ssa ja MISU:ssa. KISS2035 ohjelmassa ei ole riittävän selvästi eritelty aidosti uusia ja vanhoja toimenpiteitä. WWF arvioi, että huomattava osa luonnoksen toimenpiteistä ovat luonteeltaan sellaisia, että niistä on jo olemassa vähintään periaatepäätöksiä ja monessa tapauksessa toteuttaminen on jo käynnissä. BAU-skenaarion epäselvyyden takia juuri tämän ohjelman vaikutusten arviointi on puutteellinen.

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

-

Nordman Bernt
WWF Suomi